

KØN & SKØN

– en artikel om tyrkiske unge mænds KULTURHYPOKONDRI

Af Nur Beier

"I selected my memories, altered some events, exaggerated and ignored others, refined my emotions, and so gradually constructed the imaginary country in which I have sunk my roots."

Isabel Allende: My Invented Country – A Memoir"

I kølvandet af analyseinstituttet LG Insights 2004 undersøgelse for Fyns Amt, der viser, at syv ud af ti blandt de 20-24-årige mandlige tyrkiske efterkommere ikke har nogen uddannelse ud over folkeskolen, udtalte nogle repræsentanter fra denne indvandrergruppe sig til pressen om, hvorfor det ser allerværst ud for de tyrkiske drenge. Udtalelsernes logik er ikke umiddelbart forståelig og kræver en særlig forklaring for, at den kan blive betydningsfuld som grundlag for principielle vurderinger og beslutninger, hvis vi ønsker, at disse unge ikke kun kommer til at stå som kedelige tal i kommende statistikker.

MÆNDENES VERSION

"Vi tyrkiske drenge går mere rundt i byen. Vi oplever og vi bruger penge. De tyrkiske piger ser man derimod ikke i byen efter klokken 18-19 stykker. Det ligger i vores kultur," siger en af disse unge mænd. En identifikation som er så uigennemskuelig og uden forbindelse med virkeligheden, tangerer mere kulturhypokondri end kultur, der ræsonnerer ud fra en suggestionsvirkning eller en flokdrift, præget af en oprindelsesmyte med rod i forældregenerationens mentale virkelighed. Denne identifikation vil eksempelvis ikke vide, at nutidens tyrkiske piger i oprindelseslandet oplever bylivet sammen med drengene før og efter kl. 18-19, mao. at de har mere tilfælles med danske piger fra en anden "kultur" end kvindelige tyrkiske efterkommere fra en fælles "kultur"!

Kulturhypokondri (den indbildte kultur) er præget af et selvbedrag, der fremstiller livsproblemer, vaner eller for den sags skyld uvaner, der har en personlig eller social baggrund, som en mønstergyldighed, fejlidentificeret som kultur, hvor ethvert løsningsforslag der kommer udefra betragtes som

Foto: Kåre Viemose/Polfoto

indblanding eller et forstyrrende element for gruppens selvopfattelse. Og hvor enhver personlig stræben efter uafhængighed opfattes som afvigelse fra mønstret, mao. loyalitetsbrud. I denne tilstand bliver man let bytte for ideer om noget andet, som er ukompliceret og entydigt, og allerede derfor mønstergyldigt. Ikke desto mindre, en konsekvent opretholdelse af en tilpasning til vaner, som muligvis engang har været fordelagtige i en anden social eller almen sikkerhedskontekst, er en fiaskopskrift, da intet forbliver som det er, og slet ikke som det var. Troen på, at en sådan tilpasning er endegyldig udelukker enhver forestilling om, at der findes andre og bedre måder, vaner o.l. (underforstået bedre kulturer), og at det som man har valgt én gang for alle, af sig selv bliver mere og mere uanvendeligt efterhånden som tiden går.

Kulturhypokondri er et symptom på "erindringens pyntesyge" – forestillingen om de gode gamle dage. En

illusion der ikke vil indrømme, at man i dag selv skal vælge sin identitet, mens vores forældre fik udleveret deres.

Erindringens pyntesyge er farlig, fordi den er en helt afgørende del af nutidens identitetsarbejde. Hvis den bruges blindt og uvidende, lægger erindringen sig oven på historien, gendigter den, omorganiserer den. Denne tilstand har en tendens til at adoptere reaktionære adfærdsmønstre, hvor igennem de usikre følelser bliver stivet af og får større styrke.

Dertil kommer, at enhver social gruppering har sine egne medier, eksperter og smagsdommere, der kan fortælle deres medlemmer, om det og det er i orden eller ej. Men disse parallelle verdener, især hvis de lider af erindringens pyntesyge, skaber en fundamental usikkerhed om, hvad der egentlig udgør den fælles virkelighed, og derfor søger mønstergyldighed og status quo ved brug af forkerte begreber i forkerte kontekster.

At man altid kan tillade sig at gøre noget andet i kulturens navn, er en rystende indsigt. Som Isabel Allende så pittoresk udtrykker det: "Every country presents its

soldiers in the most favorable light, hides their mistakes and downplays their atrocities, and after the battle is won everyone is a hero."

"Det ligger nok meget i vores kultur, at pigerne bliver hjemme. Derfor har de mere tid til at lave deres lektier. Drengene går rundt i byen om aftenen og bruger fritiden sammen med vennerne," udtaler en anden ung tyrker i Odense.

Virkeligheden forholder sig anderledes: for det første har de danske piger (som repræsenterer en anden kultur) også overhalet drengeløberne på uddannelsesområdet: eksempelvis er to tredjedele af danske jurastuderende piger, som sikkert ikke sidder hjemme under forældreopsyn og laver lektier efter kl. 18-19 hver aften. For det andet, "at bruge fritiden sammen med vennerne" er ikke forbeholdt mandlige tyrkiske efterkommere. Også kvindelige efterkommere er flittige tidsforbrugere sammen med vennerne – dog i andre sociale rum og kontekster end en tur "rundt i byen om aftenen" indkredser. Mao. er problemet ikke et kønsspecifikt spørgsmål om tid til rådighed, fordelt mellem byen og hjemmet, mellem familie og venner, mellem lektier og hygge. Det er et spørgsmål om den enkeltes evne til at forvalte den tid, der er til rådighed, et spørgsmål om den enkeltes modenhed og ansvarlighed.

Individet udvikler sig efterhånden som tiden går, og modenhed indebærer altid en stræben efter uafhængighed. Under denne proces udvikler individet gradvis et ansvar i forhold til omgivelserne. Det er hvor vellykket denne udviklingsproces har fået lov til at trænge igennem til den enkeltes selvbevidsthed, der udgør en stor del af forklaringen på forskellen mellem danske unges uddannelsesmønstre og præstationer og unge tyrkiske efterkommere.

"Tyrkiske indvandrerunge giver fingeren til det danske samfund [læs det danske] i protest. Drengene er forkælede, og er nærmest vokset op med en kongestatus i familien. Det gør, at de har svært ved at leve op til forventningerne. Og hvis de møder modstand, så har de en tendens til at protestere kraftigt," forklarer en tredje. Det er som sagt en besnærende forenkling

at kalde kultur for vaner – og omvendt som modtræk til en for smal definition af begrebet. Lader man sig besnære af det, må ens kulturopfattelse i så fald også omfatte uvaner (her protest, desuagtet ind- eller udadvendt)!

Noget helt andet er, at et familiebillede, hvor drenge har kongestatus, nærmere hører forældregenerationens oprindelsesmyte til. Og blot repræsenterer en tanke-måde, der kan revidere virkeligheden, så den passer til en vrangforestilling, bygget på en forsvarsmekanisme bestående af at gøre sig billeder af andre på grundlag af egne træk, som man ikke vil kendes ved, eller som man slet ikke ved man har. Der er ikke noget på samme tid så provokerende og slagfærdigt som et argument, der lider af perspektivforskydning! Denne positionering er et direkte resultat, en selvfølge af den sædvanlige dialogform i hjemmet blandt tyrkiske familier, der opfatter sig selv som en lukket "kulturel" anden mere i retning af en subkultur med berøringsangst for, hvad der ligger udenfor gruppen. Derfor brister argumentet på et helt centralt punkt: kultur.

Pudsigt nok minder argumentets grundlogik om det sædvanlige multikulturalistiske konsensus, som dels tilskriver en altoverskyggende betydning til kulturelle gruppeforskelle og dels forsøger at reducere alt til et spørgsmål om bevarelse af forskellige etniske gruppers traditioner og kulturer. Denne logik har altid en tendens til at definere etnisk forskellige mindre grupper ud fra en stereotypisk forståelse af deres respektive kulturer, som udelukker mere dybtgående, betydningsfulde forklaringsmodeller, der ikke er kulturbetingede. Men det lyder selvfølgelig overbevisende, når man siger, at det bare forholder sig sådan i vores kultur, fordi disse ting ikke skal begrundes rationelt og umuliggør en fornuftig debat. Eksempelvis, hvis man personligt ikke har lyst til at uddanne sig, er det kritisabelt. Men hvis man kan argumentere for, at det er en del af ens kultur, er det helt i orden.

De samme mennesker som vil kritisere dig strengt for dit personlige initiativ, vil som regel stå i kø for at fremhæve det rigtige i, at du som en del af din kultur gør

det, du gør. Ikke desto mindre er argumentets logik ikke (eller ønsker ikke at være) klar over, at nogle ting hverken kan gradbøjes eller diskuteres som kultur, derfor er(aner)kender denne logik ikke den komplekse brydning mellem det individuelle og det kollektive.

Emnet er komplekst og mangetydigt. Derfor er det nødvendigt at stikke spaden dybere, hvis vi ønsker, at disse unges risikoadfærd bør minimeres, og at de skal træffe deres valg for fremtiden på et kvalificeret grundlag. Den franske antropolog Marcel Mauss fortæller om en transhistorisk og transkulturel samfundsstruktur, han kalder en konfederation af subkulturer, som interagerer på principper af konkurrence og fjendskab for at etablere et hierarki for sig selv, de så senere vil benytte sig af. Disse grupper har igennem samfundshistorien altid tildelt sig selv en suveræn ret til at nægte sociale kontrakter, selv om de normalt hverken har haft nogen ret til eller nogle interesser i det. En cyklus af selvinteresse vis a vis forsømmelighed præger deres adfærd i forhold til "velstandens omløb" (fordeling af sociale goder – i.e. "gaven"), hvor frihed vs. forpligtelse, gavmildhed vs. selvinteresse spiller ind i hvilken ånd "gaven" bliver modtaget, anfører Mauss. Strategierne udmøntes mellem to poler: accept og protest, alt efter hvad der mest fordelagtigt tjener gruppens prestige og mål. Strategierne kendetegnes ved deres amorfe og selvsegregerende adfærdsmønstre, bestemt af den enkeltes holdninger. En beslægtet strategi optræder i indlærings-/tilpasningssituationer og identificeres i pædagogisk sprog som passiv aggression – en forsvarsreaktion, der viser sig som irritation, krav, udeblivelse og mangel på dynamik – sagt på anden vis en "dyne" af ubestemmelig modvilje og lavt adfærdsmæssigt engagement.

Integrationsminister Bertel Haarder har ret, når han taler om hvad der skal gøres for at bryde tyrkiske efterkommeres manglende uddannelsestilknytning: "Skolen er for slap, samfundet er for slapt. Der skal slås ned med hård hånd. Det skal ramme dybt," anfører Ministeren. Skolen skal opgraderes – men allerførst for ikke

at producere kulturalfabeter, og dernæst funktionelle analfabeter. 18 pct. forlader folkeskolen som funktionelle analfabeter, mao. en chokerende stor del af en ungdomsårgang får ikke en uddannelse. Indførsel af udvidede og uddybede skoledage, flere prøver, åbent målbar skolepræstation, ændringer i skole-forældre samarbejde, udvidet undervisningsrum bl.a gennem forstærket samarbejde med SFOer som vedhæng på dette område, opstramning af tilsynet med friskolerne, og sågar ændringer i de utilstrækkelige dele af det eksisterende lovgrundlag, fx erstatning af undervisningspligt med skolepligt, kunne være nogle udmærkede redskaber. Skolen er den institution, hvor samfundets kulturelle kapital forvaltes og formidles til unge borgere, og den skal kunne løfte denne opgave allerbedst, taget i betragtning de nye udfordringer i samfundet.

Men Ministeren rammer ved siden af, når han ser det som et problem, at "den danske skole er feminiseret." Disse drenge har netop behov for at præges og dannes af skolens "feminiserede" rum for at bryde familiens traditionelle kønsrollemønstre og tilegne sig moderne værdier som respekt for individet, især det modsatte køn (herunder kønsligestillings betydning og funktioner i det moderne fællesskab som fundament for udmøntning af kønsneutral selv-, samfunds-, kultur og virkelighedsopfattelser).

Det er forståeligt, at det i en uønsket samfundsmæssig og politisk situation er fristende at se dens umiddelbare modsætning som det mest nærliggende alternativ, måske endda som det eneste. Det kræver både fantasi og politisk mod at gå et skridt videre, hvis den reelle hensigt er at frigøre de konstruktive kræfter, som i en anspændt konfliktsituation bliver blokeret i en alternativernes illusion, hvor (mod)parternes virkelighedsopfattelser er reduceret til et sort-hvidt kikkertsyn. Tilbøjeligheden her har det med at udarte til sort-hvide polariseringer, hvor al identifikation er forbeholdt den ene af parterne, som man idealiserer eller hæver over kritik (i.e. alternativernes illusion!).

Der er to ting, kønsfiksering ikke forstår, desuagtet denne positionering kom-

mer fra danske politikere eller fra mandlige efterkommere: For det første, at kønnet er irrelevant, det afgørende er personen bag jakkesættet eller spadserdragten. For det andet, at den kønsfikserede løftede pegfinger genopfrisker den evindelige problematisering af kvinders måde at leve deres liv på. Det er vigtigt at forsøge at gøre kønsblinde valg mulige ved at fokusere på niveauet over det individuelle. Mandlige efterkommere alene som udgangspunkt skal ikke være et argument for indførsel af kønskvoteringer i folkeskolen. Ikke for retfærdighed eller menneskerettigheder, men for sagens og skolens egen skyld. Og det samme gælder for andre sager end kun skolen.

Den politiske udfordring skal derfor gå ud på at holde sig væk fra kønspolariserede forklaringsmodeller ("feminisering" eller omvendt) og i stedet samle indsatsen på at støtte netop "feminiseringen" (i.e. tilstedeværelse af kvindelige lærere) synlighed og autoritetsstatus i skolebilledet for at skolen kan strammes op, samfundet kan strammes op. Ellers risikerer vi på den ene side at køre fast i bortforklaringer og halvløsninger, mens vi på den anden side risikerer at skabe grobund for nye former for polariseringer i skolens regi, hvilket uundgåeligt vil medvirke til at forsyne målgruppen (i.e. mandlige efterkommere) med redskaber og strategier med risiko for at virke med, men ikke mod de traditionelle kønsrollemønstre, vi forsøger at bryde – i skolen og i samfundet.

KVINDERNES VERSION

Ovenstående billede adskiller sig fuldstændigt fra LG Insight undersøgelsesresultaterne, hvad angår kvindelige indvandrerefterkommeres uddannelsestilknytning. Ifølge undersøgelsen er en ny gruppe indvandrerpiger – især tyrkiske – ved at overhale danske piger på uddannelsesområdet. Dette genbekræfter resultatet fra en tidligere rapport udarbejdet af Syddansk Universitet for Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, der i 2002 har vist, at indvandrerpigerne er foran indvandrerdrengene mhp. tilknytning til længere uddannelser.

Resultatet er i sig selv og sat imod mandlige efterkommeres forhold til uddannelse yderst interessant. For det første fordi det modbeviser mandlige efterkommeres forklaringsmodel, der knytter adfærd med individuelle og sociale årsager til en snæver forståelse af kultur som en statisk størrelse, der ser bort fra individuelle elementers betydning for adfærdsændringer. For det andet fordi det beviser, at kønnet, ligesom men uafhængig af kultur, er under konstant forandring i et åbent samfund – for bedre (kvindelige efterkommeres fremtræden) eller for værre (mandlige efterkommeres tilbagetræden). For det tredje forvarsler resultatet nødvendigheden af at overskride kønspolariserede opstramningsstrategier i skolen for at kunne udføre udbedringerne netop dér, hvor der er behov.

I denne henseende er cand.negot. studerende Nada Abdullatifs (Syddansk Universitet) udtalelse til pressen, at uddannelsen vil gøre hende til en uafhængig og selvstændig kvinde, vejledende: For det første fordi den, i modsætning til mandlige efterkommere, drager en klar skillelinje mellem det personlige og det kollektive; for det andet fordi den nægter at leve op til billedet af den traditionelle kvinderolle, mandlige efterkommeres udtalelser er fikseret på, der definerer en sær magt for kvinden, forbundet kun med biologien, frugtbarheden og den kvindelige viden om disse områder; og for det tredje fordi den på samme tid modvirker og dekonstruerer modpartens hypokondriske kulturforestilling.

Derfor er det glædeligt, at kvindelige efterkommere til forskel fra mændene udtrykker ønsket om en mere fleksibel, rummelig og personlig udgave af kvindeligheden. Det er glædeligt, fordi der kommer et modspil – der italesætter en realistisk, dynamisk og universel forståelse af kultur – til den mandlige parts polariserede kulturindbildskhed. Disse veluddannede pigers livshistorier vil sikkert udfolde sig helt anderledes end deres mødres og mandlige efterkommeres.

Udviklingen vil med tiden få mere dybtgående og omfattende samfundsmæssige konsekvenser, først og fremmest i form af

en afvikling af skillelinien mellem det private og det offentlige, blandt andet fordi kønnene ikke mere vil være knyttede til hinanden via en familiekultur baseret på gensidig økonomisk afhængighed indenfor en patriarkalsk struktur. De vil være budbringere og iværksættere i deres miljøer af nye forståelser af køn, individualitet, selvudfoldelse og livsførelse. Gennem dem vil kønnet i traditionel forstand blive genstand for forhandling. Det vil skabe en diskurs om kønnets status, ikke kun i det næretniske miljø men også i det omgivende samfund.

Selv om længere uddannelse ikke vil komme andre integrationsrelaterede problemstillinger til livs som familiesammenføring eller hjemsendelse (i overensstemmelse med Ministerens bekymring, at "for mange af disse pigers vedkommende vil uddannelsen ikke føre til et job, men hjemsendelse for at blive gift"), tvangs- eller arrangeret ægteskab, arbejdsløshed eller diskrimination m.m., vil disse veludannede kvindelige efterkommere være stærke kvinder og stærke mødre i kraft af viden og erfaringer, de har tilegnet sig gennem et langt uddannelses- og dannelsesforløb. De vil være i stand til at formidle en ny kønsforståelse og et nyt menneskesyn, en ny samfundsforståelse og værdier ikke kun til hinanden i etniske miljøer, men allervigtigst til deres børn. Stærkere mødre opdrager stærkere børn, og kun på denne måde kan den negative sociale arv brydes.

Det er derfor vigtigt at hæfte sig ved helhedsbilledet for at kunne udmønte køns-

neutrale politiske identifikationer, redskaber og udspil, for ikke at ende i en kønshypokondrisk positionering, der vil overse, at nogle ting hverken gradbøjes eller diskuteres som køn. Præcis ligesom nogle ting hverken gradbøjes eller diskuteres som kultur. Begge yderligheder risikerer at ende i den blindgyde, der vil beskadige den komplekse brydning mellem den individuelle og kollektive sfære – sagt på anden vis, byggestenen for det moderne samfund.

KILDE HENVISNING:

- Allende, Isabel. 2004: *"My Invented Country – A Memoir"*. London: Harper Perennial.
- Dahl, Henrik. 2005: *"Mindernes Land – Hvordan man gør strenge tider til gode gamle dage"*. København: Gyldendal.
- Dessau, Frederik. 2001: *"Ved nærmere eftertanke"*. København: Gyldendal.
- Hansen, Jette: *"Unge infantile lyst og krav"*. I: "Politiken", debat sektion, 1. januar 2005.
- LG Insight: *"Viden der tæller – Undersøgelse af flygtninge/indvandreres integration på arbejdsmarkedet på Fyn"*. September 2004.
- LG Insight. 2005: *"Undersøgelse af arbejdsmarkedsværdien af uddannelsesaktiviteten blandt flygtninge/indvandrere/efterkommere i Danmark"*
- Mauss, Marcel. 2002: *"The Gift"*. London: Routledge Classics.
- Seeberg, Peter. 2002: *"Integration af etniske minoriteter i ungdomsuddannelserne – et 10-årigt perspektiv"*. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.

Nur Beier er konsulent/voksenunderviser og projektleder for "Hjertebrev" (www.hjertebrev.dk).

